
KONFERENCIA BESZÁMOLÓ

SZÉKELYFÖLD 2000 KONFERENCIA

(Tusnádfürdő 2000. április 13–15.)

Beszámoló

KÁNYA JÓZSEF

1999 novemberében egy fiatal, lelkes székelyföldi doktorandusz hallgatókból álló csapat Hargita Megye Tanácsával közösen elhatározta a „Székelyföld 2000 Konferencia” megszervezését. A konferencia megrendezése egy olyan merész vállalkozás sikeres megvalósítása, amely Székelyföldnek mint kulturális régiónak tudományos igényű meghatározását, illetve fejlesztési irányvonalainak kijelölését tűzte ki célul.

A háromnapos, rendkívüli hazai és magyarországi részvételnek örvendő rendezvény egy olyan kihívást jelentett meg, amely precedensteremtő a még gyermekcipőben járó romániai regionális kutatás és fejlesztés területén. Hasonló tematikájú, méretű és szakmai színvonalú konferencia nemhogy Székelyföldön, de még szerte Romániában sem került megrendezésre.

A konferencia során elhangzott előadásokat a szakmai igényesség, kizárólag a tudományosság és nem az átpolitizáltság jellemezte. A konferencia szervezői a szakmai színvonal mellett a legnagyobb sikernek azt tartják, hogy egy olyan közegben, mint a Székelyföld, ahol, ha megjelenik egy kis tudomány, mindjárt messzemenő politikai jelentőséget tulajdonítanak neki, sikerült megőrizni a tudományos tanácskozás politikamentességét.

A rendezvény a regionális tudományok és kutatás rangos képviselői mellett a fiatal székelyföldi kutatónemzedék zászlóbontásának a színtere volt. Egy feljövőben levő új kutatói nemzedék mutatkozott be ez alkalommal, akik elkötelezettek a Székelyföldnek mint régiónak a kutatásában, fejlesztésében, jövőjének alakításában.

A tudományos tanácskozás megpróbálta összegezni a tudomány különböző területein azokat a székelyföldi régióra jellemző regionális sajátosságokat, amelyek figyelembevétele elengedhetetlen a székelyföldi jövőkép kialakításában.

A konferencia munkálatai négy különböző szekcióban folytak, amelyeket megelőzött egy plenáris ülés. A plenáris ülésen a regionális tudományok jeles magyarországi és nemzetközi szinten elismert képviselői vettek részt vitaindító és gondolatébresztő előadásokat tartva. A plenáris ülésen részt vett többek között Dr. Horváth Gyula, az MTA RKK főigazgatója, Dr. Tóth József, a PTE rektora, Dr. Egyed Ákos történész a Babes–Bolyai Tudományegyetemről, Dr. Rechnitzer János, az MTA RKK NYUTI igazgatója, Dr. Gál Zoltán, MTA RKK Pécs, valamint Kolumbán Gábor, Hargita Megye Tanácsának elnöke. A háromnapos rendezvényen

hetven előadó és kétszázötven résztvevő működött közre. A konferencia iránti nagy érdeklődést nemcsak a nagy létszámú hallgatóság részvétele bizonyítja, hanem a sok kérdésfelvetés a közönség részéről.

A „*Természeti erőforrások és környezetvédelem*” szekció munkálatai során megfogalmazódott, hogy a közeljövőben elengedhetetlen a természeti erőforrások kiaknázási fokának emelése, valamint támogatni kell a természetbarát technológiák alkalmazását. A kitermelés hatékonyságának növelésénél elengedhetetlen a járadék jellegű támogatások és jövedelem-rendszer kidolgozása. A Székelyföld stratégiai ágazatává válhat a turizmus, ehhez a természeti feltételek adottak. Ennek érdekében rendkívül fontos a vonalas infrastruktúra fejlesztése. Nem utolsó sorban megfelelő szintre kell fejleszteni a turisztikai felszereltséget. Az ágazat fejlesztéséhez elsősorban szükség van egy reális adatok alapján összeállított adatbázisra, a természeti erőforrások, a funkcióváltás térképi megjelenítésére kistérségenként, a vonzásokörzetek gazdasági, társadalmi folyamatok szerinti lebontásának ábrázolására.

A hagyományok megőrzése és a modernizáció kérdésköre a változás, változtatás szükségességét hangsúlyozza, a „homo historicus orientalis” magatartást az innovatív gondolkodás, a bizalomérzet kell, hogy fölváltsa úgy perszonális, mint közösségi szinten.

A „*Történelem, közjogi gondolkodás, közigazgatás*” szekció elsődleges célja az volt, hogy összegezze azokat a történelem folyamán kialakult struktúrákat, jellegzetességeket, amelyek figyelembevétele szükséges ahhoz, hogy a már meglévő eredményekre organikusan építkező, a külső kihívásokra pozitívan reagáló, a Székelyföld egészére vonatkozó területfejlesztési koncepciót tudjunk kidolgozni, amely biztosíthatja a közösség fennmaradását, valamint a fenntartható fejlődést.

Ennek érdekében a szekció munkálataiban részt vevő kutatók a gazdaság és a regionális identitás történeti fejlődésének vizsgálatával foglalkoztak. A szekció résztvevői egyhangúlag megállapították, hogy napjainkban is létezik az egész Székelyföldön egy etnikai alapon megnyilvánuló regionális identitás, valamint létezik a régi székely közigazgatáson alapuló „széki”, kistérségi regionális identitás, amely napjainkban is megnyilvánul a negatív rivalizációban és az egymást kioltó törekvésekben, befektetésekben. Ezt az identitástudatot egy intézményrendszerrel kell megerősíteni és együttműködő versengéssé kell fejleszteni. Ennek alternatívái a különböző autonómiakoncepciók. A nyugati regionális autonómiák bizonyítják, hogy a korábban létező etnikai feszültségeket fel lehet oldani.

A másik, talán egyik legfontosabb székelyföldi sajátosság, hogy évszázadokon keresztül a székelység erős lokális tudattal, lakhelyhez való kötődéssel rendelkezett, így a szokásjog szerepe felértékelődött a székely társadalom körében. Csak a helyi szokások számítottak, saját törvényeik által kormányozták magukat. A múlt példája kötelez, hogy napjainkban is fontos a közgondolkodás, a közgondoskodás elvének a továbbvitele, hisz tudjuk, hogy a területfejlesztéshez szükség van az együttműködésre, a partnerségre.

Az előadások során az is kiderült, hogy a régi gazdasági struktúrák életképesek voltak. Ennek jó példája a közbirtokosság, amely a székely autonómia egyik alap-

kövét képezte. Nagyon fontos szerepük volt a hitelszövetkezeteknek a gazdaság élénkítésében. A régi közbirtokossági rendszer vizsgálata annál is inkább időszerű, mert Romániában napjainkban zajlik a régi közbirtokossági földek, erdők visszaszolgáltatása. Amennyiben a jogos tulajdont visszaállítják, a régi hibákból tanulva a közbirtokossági erdővel a piaci követelményeknek és a környezetvédelmi szempontoknak megfelelően kell gazdálkodni.

A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a századfordulón félbeszakadt, azóta technikai innovációt nem eszközöltek, jelenleg is a századelején kialakult hálózatot használják. Ennek fejletlensége napjainkban a modernizáció egyik legnagyobb akadályá.

A történelem szekció előadói összegzésként megállapították, hogy a Székelyföld olyan helyi adottságokkal, a történelem folyamán kialakult organikus struktúrákkal rendelkezik, amelyek alapját képezhetik a regionális fejlesztésnek.

Az „Oktatás, egyházügy és kultúra” szekció a székelyföldi társadalom szempontjából rendkívül fontos, egymással összefüggő problémákat tárgyalt. Napjainkban a területfejlesztésben egyre fontosabbá válik a tudás-alapú társadalom. Egy régió fejlődőképességét, versenyképességét jelentősen befolyásolja a humán-erőforrás, a társadalom képzettségi, kulturális szintje. Az oktatás keretén belül az első lépések közé sorolták az egységes székelyföldi oktatási kataszter elkészítését, a helytörténet, hagyománytörténet, életmódtörténet, illetve más alternatív tárgyak bevezetését fakultatív tárgyként a közoktatásban. Elengedhetetlen a felnőttképzés, valamint az élethosszig tartó tanulás megszervezése és nem utolsósorban alternatív tankönyvcsaládok bevezetése, valamint a korszerű infrastruktúra kitelepítése a rurális térségek iskoláiba.

A szekció munkálataiban résztvevők egyöntetűen vallották, hogy a Székelyföldön szükséges a többkarú universitas létrehozása és a hagyományos, rossz értelemben vett Kolozsvár-központúság megszüntetése.

Az egyháznak napjainkban is jelentős szerepe van a térség életében úgy nevelés terén, mint a társadalmi kohézió megteremtésében. Az elkövetkezőkben az egyháznak is a minőségi ember nevelésén kell fáradoznia, amelyet a kooperáció, a karitatív és az ökumenikus szellem kell, hogy jellemezzen.

A kultúrát illetően a szekció álláspontja egyértelmű. A székelyföldi kulturális tőke kompetitív, eladható, gazdasági tőkére váltható. Ahhoz, hogy a kultúra maradéktalanul be tudja tölteni szerepét a regionális identitás erősítésében elsősorban mentalitásváltásra, egy hatékonyabb finanszírozási politikára van szükség a megyei és a helyi önkormányzatok szintjén.

A „Gazdaság, társadalom, szociális politika, demográfia, regionális fejlesztés” szekció iránt volt a legnagyobb az érdeklődés. Nem véletlenül, hiszen a konferencia a regionális fejlesztés jegyében került megrendezésre. Az előadások során, a helyzet-elemzés után, a jövő szempontjából több javaslat is elhangzott, amelyet a régió fejlesztési koncepciójának kidolgozásánál mindenképpen érdemes figyelembe venni.

A székelyföldi, illetve a romániai gazdaság magán hordozza a kialakuló piacgazdaság általános jellemzőit: magas kockázati szint, a külföldi tőke mérsékelt érdeklődése, illetve az erősen centralizált gazdaságirányítás. A modern piacgazdaságot

jellemző intézményrendszer működési zavarai erőteljesen befolyásolják és visszafogják Székelyföld gazdaságának fejlődését. A régió gazdasága rendkívül módon zárt, kapcsolatai, termelési folyamatai ma még a térségen belül zajlanak, gyengítve a gazdaság versenyképességét és a külföldi befektetésekkel szembeni fogadóképességet. A székelyföldi vállalkozói szférában van egy kockázatvállalási képesség, amely lehetőséget nyújt a jövőre nézve a beruházások, fejlesztések, valamint a foglalkoztatás iránti hajlandóság növelésére.

A rurális térségekben a birtokszerkezet nagyon elaprózódott, ugyanakkor korábban a nagyüzemek működése által átalakított és fenntartott társadalmi szerkezet és szociális háló 1989 után szétesett. A Székelyföldön az utóbbi tíz évben elindult egy alulról kezdeményezett társadalom-gazdaság építés, melyben az egyházak szerepe rendkívül jelentős és meghatározó. Számos olyan kezdeményezés létezik, amely az önerős, alulról építkezés stratégiáját próbálja alkalmazni, ahol a közösségi és a gazdasági értékek harmonizálása valósul meg, újrendezve a szociális hálót. Mind ezt még egyelőre nem a régió egészében, hanem lokálisan egy-egy település vagy kistérség esetében.

A társadalom szerkezetében alapvető átrendeződések zajlanak, melyet gyengítenek az alacsony szintű polgári kultúra, az intézményrendszer működésében mutatkozó zavarok, a nehezen átlátható működési mechanizmusok. A Székelyföld egyik legfontosabb erőssége a humán erőforrás, melyet célszerű fejleszteni és megfelelően hasznosítani. A hasznosítás útja és módja többirányú. Elsősorban szükséges a képzési és oktatási rendszer radikális fejlesztése a Székelyföldön: egyetem vagy egyetemi intézményrendszer letelepítése elengedhetetlen. A fiataloknak és a vállalkozóknak lehetőséget kell biztosítani a tapasztalatszerzésre Magyarországon és Európában. A külföldön kiépített kapcsolatokat és megszerzett tapasztalatot a hazai közösségben hasznosítani tudják. A társadalmi struktúra jellemzője, hogy a civil társadalomnak erősek a hagyományai, melyre építezhetnek a közeljövőben a kistérségi szerveződések. Szükséges az önkormányzatok és a vállalkozói szféra erőteljes támogatása a kistérségi szervezetekben.

A konferencia ugyanakkor azt is bebizonyította, hogy a regionális fejlesztéshez szükséges partnerség, a régió problémáinak megoldásához szükséges együttműködés megteremthető a társadalom különböző szegmensei, az önkormányzatok, a civil és a vállalkozói szféra között. A Székelyföldön még napjainkban is létezik a regionális öntudaton alapuló társadalmi kohézió. A helyi székelyföldi társadalom mozgásba hozható és összefogásra motiválható, ha a kezdeményező egy jövőbe mutató programmal szólítja meg a társadalom különböző szereplőit.